

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

3. Lignantes, pascentes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

ministrare. Distinctum a me fuit: Si, omnibus expensis, ludus est licitus, nec timentur illa inconvenientia blasphemiarum, nec pecunie paternae, vel uxoris, vel alienae: consumptio, &c. sed mera otij sublevatio, licere; sicuti licitus est ipse ludus. Si contra, nullo modo, quia jam redirent dicta *numeri precedentibus*.

35. Inquires: Hi ministrantes mensam, chartas, imò & aquam, vinumve, frigida, & similia ludentibus, possuntne sine onere restitutionis retinere excessum pretij, quem communiter pro dictis rebus accipiunt ab iisdem? Respondeo, probabile est posse, praescindendo ab alio inconvenienti. Ita Diana *part. 5. r. 14. res.*
36. Ratio est, quia quando quis scit valorem rei, & tamen necessitate non compulsus, nec vi, metu, dolore, illam majori pretio emere, iudicatur excessum vel liberaliter donare: Ita Navarr. Med. Reginald. Mol. *ibidem* citati. Multo magis si res agatur inter consanguineos, & amicos. Ita autem regulariter est in casu nostro. Idem confirmat ex Sà, v. Venditio, num. 1. *Qui pro re empti (inquit) plus iusto dat sine vi, fraude, ac errore, praesumitur donare.*

§. II. Venator, Piscator.

1. Accipe de his breves in legis morem Aphorismos: Animalia, quae domino carent, qualia communiter sunt quae consuetudinem non retinent redeundi ad dominum, sive in suo, sive in alieno fundo, vel mari capias, tamen ibi prohibita sit Venatio, vel Piscatio, tua sunt, nec restitutioni subduntur. Ita Lessius *lib. 2. cap. 5. d. 39. Azor. part. 3. lib. 1. cap. 13. quest. 2. Reb. part. 1. lib. 1. quest. 14. Molina d. 41. & 51. Laymā. lib. 3. tract. 1. cap. 5. num. 22.* Esto si iusta sit lex prohibens (quae etiam iusta praescindendo à gravi aliarum rerum damno non obligat ad mortale, ex Lessio *loco citato, d. 40. lege Castro Pal. tom. 1. tract. 3. d. 1. p. 15. num. 6. Dicastill. loco mox citando, num. 303.*) Esto inquam, tenearis ad poenam, si qua est: sed post sententiam Iudicis, & ante illam ad dicta damna vincis, segetibus, arboribus fortassis illata. Ita Layman. *loc. cit. num. 14.*

2. Pisces, Cervi, Cuniculi, uno verbo ferae venabiles in locis circumscriptis, nimirum claustris, vivariis, piscinis inclusi, ne communis creduntur. Qui temere sine domini consensu iis molestiam ferat furci condignam multam; etiam in foro conscientiae, sustinet: ita Layman. *loco citato, num. 12. & n. 18. v. si autem.* Quod tamen nonnemo cum Dicastill. *loco mox cit. num. 312.* & Ioseph. Ianuar. apud Dian. *p. 9. tract. 8. res. 48.* docet idem solum intelligi de locis circumscriptis, ita parvis, ut dominus pro libitu feras ibi inclusas capere queat, non verò de locis ita vastis, ut conclusis, ut in iis ferae difficillimè capiuntur, esto probabile.

3. Inter damna, quando iusta est prohibitio, numeratur detrimentum, quod, quia prohibet, forte patitur, si te animantia captante, ipse nulla, vel pauciora caperet, non verò si eodem illorum numero cum eadem facilitate frueretur.

4. Si sobolem ferarum notabiliter extinxisti, vel si aquas veneno infecisti, unde mortua sit magna piscium vis cum gravi Reipub. vel domini damno, obnoxius esto restitutioni tum spei lucri ablati, tum iustae oblationis ereptae, quam tamen oblationis iacturam vix compensari ab ingenuo viro velle merito praesumito.

5. Si Princeps venationem, piscationemve prohibeat ex sequentibus causis. Primò, ne illae fiant certo quodam tempore: ut quando ferae sunt gravidae, vel quando nivali tempore, nimis multa cum publico detrimento capi possunt. Secundò, ne fiant quibusdam instrumentis, aut retibus, quibus, minutissimi quique pisces cum damno sobolis multiplicandae, con-

cluduntur. Tertiò, ne Piscatores, Venatoresque simul conveniant, rixarum, ac iurgiorum grave culum pariant. Quarta denique, ne Civis propriis utiliora Reipub. munera negligant, nimirum Agrorum, Militiam, similesque necessarias artes, legumque esse prohibitionem existimato. Ita iidem Doctores *loco citato.*

6. Usus jam receptus, ut quilibet possit venare in alieno agro, dum non sit sepius, vel vitibus confectus, vel seminibus gravidus, tanquam legitimus approbatur. Ita Azor. *loc. citato.*

7. Si quando ab altero vulneratur, ab altero recipitur capiti fera, si vulnus sufficiens sit, ut fera capiente insequente insuper vulnerante, ejus esto fera, sed capientis. Ita Lessius *dubio 10. & 11. explicans de iura.*

8. Si eandem Canes alterius insistentur, alterum ro capiunt, simili proportionem certa vel incerta alterutro Canum victoriae, praedae beneficium adhibitor.

9. Quando fera incidit in laqueum, vel rete à me paratum, si probabile fiat eam se extraxuram à laqueo, esto alterius capientis: si verò certum moraliter sit, meas manus percuturam, à me illam nullus auferat, quod enim per instrumentum apprehendo, per me praesumum fuisse censeo. Ita Mol. *d. 42. Less. d. 42. & 50. ubi solvuntur aliqua jura, Dicastill. loco mox cit. dub. 12.*

10. Praecis legibus municipalibus, columbae domesticae cum ad dominum redire solent, domini ita capiunt ab aliis aucupio capi nequaquam possunt; nisi si nullus cibus à dominis iis porrigatur, unde ab habitibus fata, damnum inde emergens, sine iniustitia aucupio compensetur.

Verum, quia ejusmodi damnum rarum, & exiguum esse ex columbis consuevit, (nam proprietaria columbaria resutantur. Ita Mol. Val. Reb. aliquos sequitur, citatque Dicastill. *lib. 2. de just. disp. 9. dub. 11. num. 319.*) ideo vix unquam ejusmodi damnum simplices columbae alienis aucupio subiciuntur. Non ita in apibus, & canibus, nam vineas cum uvatarum notabili detrimento decapitantibus.

11. Easdem tamen columbas ad tuum columbarium attrahere nisi bonis artibus, & sine fraude, exne *loco cit. n. 28.* liceat. Melius autem alere, commodumque locum tuis aptare, fraudem ne vocato.

12. Quamvis Clericis, & Monachis, ne muneri desint, & ob decentiam interdita sit frequens venatio clamorosa, hoc est, equorum, canum, accipitrum strepitu fervens: tamen praecis extrinsecis forte abstinere, cum ex le gravis deordinatio nequaquam sit, sub mortali ne facile ejusmodi Clericos, & Monachos illi venationi deditos reprehendit. Ita Layman. *loco citato, num. 4.* afferens Cajet. Molin. Abb. Reb. Si Quietam verò, quaeque ratio ob honestam animi relaxationem ab iisdem assumitur, nulla lege ipsi interdici esse, ne ignorato. Ita Molin. *disp. 44. Lessius num. 40. Dicastill. Gaspar. Hurt. Diana eosdem citans part. 6. tract. 8. res. 40.*

§. III. Lignantes, Passentis.

1. De his quoque breves proferantur, iustarum Legum Canones.

Si Passua, silvaeque ad Communitatem pertinent, omnes qui ex eadem sunt, iisdem utuntur, fructusque Ita Molina *disp. 58. & 59. Sotus, lib. 4. de just. quest. art. 4. Lessius loco citato, disp. 14. Reb. part. 1. lib. 1. quest. 15.* Si tamen Magistratus ob bonum publicum prohibeat, subditi non parentes ad poenam à Iudice condemnantur: non autem in conscientia peccare, nec ad restitutionem obligari ante sententiam credendum. Ita apud Castro Pal. *loco citato, num. 6. & Dicastill. lib. 1. tract. 3. d. 1. p. 15. num. 6.*

dub. 3. contra Suarium, objectum adequatum Justitiæ commutativæ, quæque non sit nisi per ipsam positivam redditionem; & quando idem præceptum Restitutionis imperat, ne retineatur res domini, ideo imperat, quia vult, ut à te rem non retinente eadem res reddatur domino; Nulla enim æqualitas resisteret, si rem tu non retineres, & tamen res domino non redderetur. Dixi (à te) nam si v. g. Equus ablati fugiat ad dominum, tu per non retentionem equi, non observas præceptum restitutionis, sed solum cessat tibi, ex defectu materiæ, restituendi obligatio.

6. Ad dictis approbare nequeo quod docet de Lugo. tom. 1. de just. d. 8. sect. 2. num. 18. dicens idem esse restituere, atque non retinere; Nam præter modò dicta de reddente famam, & alia, quæ dici possent, illud etiam ostendit hæc duo esse diversa saltem formaliter (quod ad nostrum intentum satis est) quia si ego intelligor quocunque tandem modo rem domini non retinere, si tamen positivè non intelligor reddere, nunquam intelligar æqualitatem Justitiæ commutativæ ponere, atque adeo non intelligar præceptum restitutionis observare: ergo &c.

7. Adde; si per de Lugo, loco citato, idem est non retinere, atque restituere: cur ipse ita argumentatur *ibi* idem? Idem est dicere, restituere, atque dicere, non retinere: ergo restitutionis præceptum est negativum; Cur inquam, sic argumentatur? Nam profectò, si idem est sic etiam ego possem argumentari: idem est dicere, non retinere, atque dicere, restituere, ergo restitutionis præceptum est affirmativum. Vera igitur ratio ducenda est ex fine, & intentione principali, & per se, ut dictum est &c. Et certè idem videre est in cæteris præceptis. Obligor, verbi gratia abducere equum à via, quæ est actio positiva, ne puer ibi jacens concutatur, & ne occidatur. Obligor ad non manendum domi, quæ est actio negativa, ut audiam Sacrum die festo; & tamen nec illud præceptum de non occidendo, est affirmativum, neque hoc de audiendo, est negativum, quia nec ibi finis per se est affirmativus, neque hic est negativus.

8. Dices: Retinere alienum semper est peccatum; est enim, ut *suprà* vidimus, continua quædam ablatio rei alienæ: at manere domi, verbi gratia non est semper peccatum, sed solum quando impedit auditionem Sacri. Ergo non currit paritas. Respondeo, nego non currere paritatem, utrumque enim, non ob aliam rationem obligat, nisi quia impedit actionem principaliter intentam; Retinere autem semper erit peccatum, quia retinere semper impedit redditionem, quid enim magis impedit redditionem, seu id, quo fiat æqualitas positiva, quàm retentio apud se rei quæ fieri debet æqualitas? Id quod non est invenire in illa mora facta domi, quæ non semper impedit auditionem Sacri, nisi in tali tempore determinato, nempe die festivo.

9. Quare ipsum retinere, non ideo semper est peccatum, quia præceptum restitutionis sit absolute negativum, sed quia regulariter, ut dictum est, semper impedit hujus præcepti positi de reddenda observationem: nam propterea, si non impediret, non esset peccatum, ut si retineres per aliquod tempus, quo invenire non posses dominum, &c. Et rursus præceptum negativum (cujus proprium est ad semper obligare, cum præceptum affirmativum obliget solum pro aliquo determinato tempore) sed quia, qui non restituit, virtualiter continuat ipsam ablationem rei alienæ, si quidem non restituendo, continuat, & veluti de novo aufert. Præceptum autem de non auferendo, id est, de furto non faciendo, negativum esse, & ad semper obligare nemo est, qui ambigat.

CAPUT

TRACTATUS. III.

De Restitutione.

CAPUT I.

Quid sit Restitutio, & quo præcepto jubetur.

Restituere ex S. Th. 2. 2. quæst. 62. art. 1. Est itaque aliquid statueri in dominum, vel possessorem rei sue. Clarus est Redditio rei acceptæ, vel damni illi compensatio.

1. Venitur autem celeberris Quæstio. An ea imperat præcepto negativo, cujus natura est, ut obliget semper, & ad semper; an verò affirmativo, cujus est de determinato tempore obligare.

2. Præmitto breviter: Primum, præceptum affirmativum, seu, quod idem est, positivum esse de actu positivo, v. g. Assiste Sacro die festivo. Negativum esse de actione, seu omissione actus, v. g. Ne blasphemes. Ne nocuas.

3. Præmitto secundo in eo, qui ex Justitia, aliquid debet, posse considerari obligationem, quam habet non retinendi rem alienam, quæ est ommissio actus, & considerari obligationem, quam habet eandem reddendi, qui est actus positivus; verumque actum Justitiæ præcipi: Ne retineas alienum; & Redde domino, quod tibi est. Hæc esse duo distincta, patet; nam tibi debes, tibi gratia, reddere famam te retractando, si alium blasphemasti; & tamen propriè nihil aliud apud te retines, nisi positivus.

4. Dico præceptum restitutionis principaliter, & per consequens absolute esse de actu positivo, adeoque esse præceptum affirmativum: esto minus principaliter, in actione alterius præcipiatur aliud negativum. Sic sanctus Thomas loco citato articulo 8. ad 1. Nam Molin. lib. 2. apud Layman, lib. 3. r. 2. cap. 2. num. 2. contra Petri. Dicitur, aliòque, est etiam contra Dicastill. lib. 2. de just. r. aliatu 2. disp. 1. dub. 5. Ita post accuratam considerationem dicendum puto, nam alij modi loquendi, non bene mihi pendenti, & fortasse aliis nunquam transseerunt. Ratio nostra est, quia præceptum restitutionis principaliter, & per se ed tendit, ut fiat à te æqualitas Arithmetica cum domino rei ablatæ; quæ æqualitas est per omnes, ut probat idem Dicastill. l. c.